

Received/Geliş:01.03.2017///Accepted/Kabul: 25.04..2017

ÇOCUKLARIN DEĞER ULAŞIMINA EBEVEYN EĞİTİM DURUMUNUN ETKİSİ

Bilim Uzmanı, Özge METİN

Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, ozgemetin024@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, iunlu@erzincan.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Alper KAŞKAYA

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi, akaskaya@gmail.com

ÖZ

Bu araştırmada, ortaokul yedinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin değerlere ulaşımı ile ebeveyn eğitim durumu arasında fark olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzincan İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel ve devlet okullarında öğrenim gören 172 erkek ve 134 kız öğrenci olmak üzere toplam 306 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada betimsel model kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Akbaş (2004) tarafından geliştirilen "Öğrenci Değer Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde Anovadan yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre anne öğrenim durumuna göre "estetik", baba öğrenim durumuna göre ise "hoşgörülü olmak" değerleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin daha yüksek düzeyde değerlere ulaşması ve çıkan farklılıkların nedenlerinin tespit edilebilmesi yönünde çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Değer, Ebeveyn Eğitim Durumu, Sosyal Bilgiler

THE EFFECT OF PARENT EDUCATIONAL STATUS ON VALUE ACQUISITION OF CHILDREN

ABSTRACT

In this study, the purpose was to investigate whether or not there is a difference between the educational status of the parents and the access of secondary school 7th grade students to values. The population of the study consisted of 306 students studying at private and state schools in Erzincan National Education Directorate of the City. 172 of the students were boys and 134 of them were girls. The Descriptive Model was used in the study. The Student Value Scale, which was developed by Akbaş (2004), was used as the data collection tool. The Anova Test was used in the analysis of the data. According to the analysis results, a significant difference was detected between the "aesthetic" values and the educational status of the mothers; and "being tolerant" and the educational status of the fathers. In the light of the results obtained in the study, various recommendations were made to make students achieve higher values, and to detect the reasons of the differences that were determined in the study.

Keywords: Value, Educational Status of Parents, Social Sciences.

1.GİRİŞ

Bilgiyi üretmek ve kullanmak içinde bulunduğumuz çağın önemli uygulamalarından birisi haline gelmiştir. Bilginin üretilmesi ve kullanılması ne kadar önemli ise bunun insan yararına kullanılması da o kadar önemlidir. İnsanın elde ettiği bilgiyi nasıl kullanması gerektiğine dair

açıklamalar ise daha çok değer ifadesiyle açıklanabilmektedir. Alanyazında değer, günümüzün önemli ve temel sorun olarak görülen araştırma konularından birisidir (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Bir toplumun analiz edilebilmesi büyük oranda sahip olduğu değerler bağlamında gerçekleşir. Diğer deyişle bir toplumu anlamakta sahip olduğu değerlerin önemi büyüktür (Özensel, 2003). Bir toplumun ortak duygu, düşünce ve inançlarını tanımlayan değer ifadesi, insan davranışlarının açıklanabilmesi ile de yakından ilgilidir.

Değerler birey için nelerin önemli olduğu hakkında bilgiler verir. Her birey, önem derecesine göre değişen birçok değere sahip olabilir. Bir birey için önemli olan bir değer başka birisi için bir önem ifade etmeyebilir (Schwartz, 1992). Bu durumun ortaya çıkmasına cinsiyet, yaş, inanç, eğitim, sosyo-ekonomik düzey gibi pek çok faktör sebep olabilmektedir. Değerlerin, bireyi ve toplumu tanımadaki bu özelliklerinin yanı sıra farklı işlevlerinin olduğu da bilinmektedir. Fichter (1990 Akt. Aydın, 2011: 41) bu işlevlerden bazılarını şu şekilde sıralamıştır.

Değerlere sahip olmak;

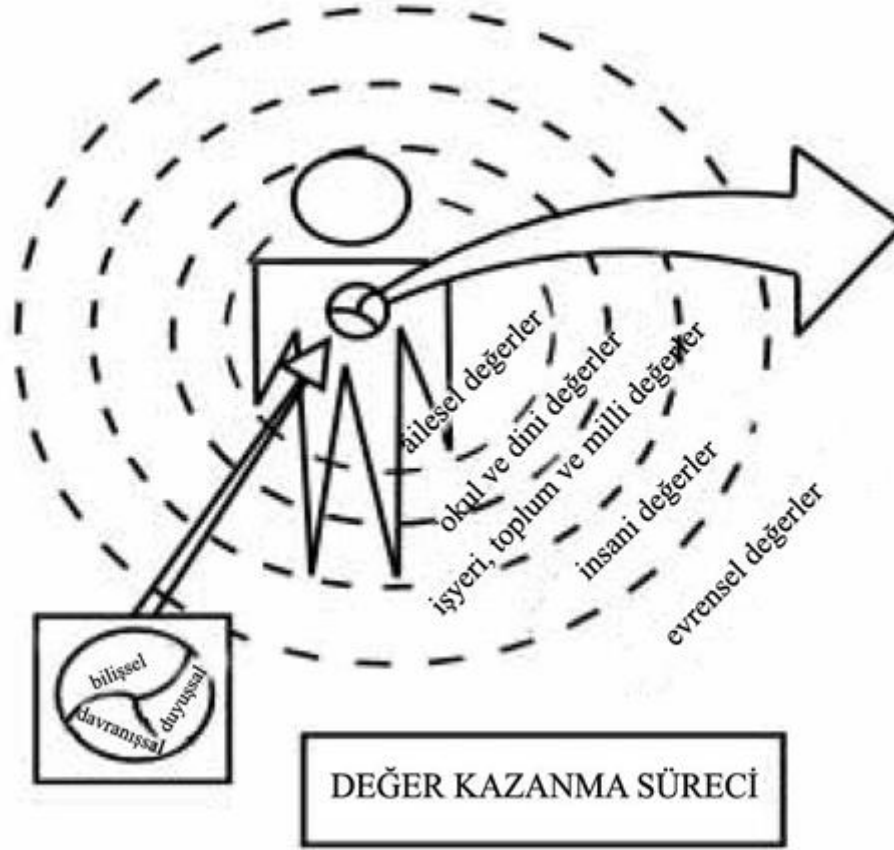
- Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesnelere üzerine odaklar.
- Yargılama ve karar vermede birer araç olarak kullanılır.
- İdeal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.
- Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.
- Sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.
- Dayanışma araçları olarak devreye girerler.

Bunlara ek olarak değerler, kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Değerlerin sahip olduğu bu işlevler, insanın yaşadığı topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Değerler ayrıca, günlük yaşam becerilerindeki performansın da doğrudan veya dolaylı destekleyicisidir (Doğanay, 2006). Buradan hareketle, yasaların zorlayıcı gücüne, değerlerin birleştirici gücü de eklendiğinde toplumsal düzenin sağlanmasının daha da kolaylaşacağı söylenebilir. Örneğin, doğruluk, yardımseverlik, hoşgörü, saygı, sevgi ve barış gibi değerler sadece yasalar yoluyla benimsetilemez. Toplumsal ilişkilerin daha sağlıklı yürütülebilmesi bireylerin ve toplumun değerlere yüklediği anlama ve aidiyet duygusuna bağlıdır (Yörükoğlu, 1983).

İnsanlar belirli değerlerle donanmış bir şekilde dünyaya gelmezler. Pek çok bilgi ve beceri gibi değer yargıları da sonradan kazanılır. Bu nedenle günümüzdeki eğitim politikaları bireyin, bilgi ve beceri gibi yeterliliklerin yanında, uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesi amacıyla değer öğretimini de temel hedefleri arasına almıştır (Doğanay, 2006). Türkiye’de değer öğretiminin ön plana çıktığı dersler sosyal bilgiler ve Türkçe olarak bilinmektedir. Özellikle sosyal bilgiler dersi, öğretim programı kapsamında ders konularına paralel olarak birçok değeri doğrudan öğretmeye çalışmaktadır. Değer eğitimi, planlı bir şekilde de verilmiş olsa, değer öğrenilmesini ve öğretilmesini etkileyecek farklı değişkenler vardır. Değer eğitiminde, eğitimin öncesi ve devamında süreci etkileyen önemli değişkenlerden birisi ailedir. Bireyin eğitim hayatına başlamadan önceki öğrenme sorumluluğu ailededir. Doğal olarak bireyin belirli değerlerle donanmış olarak okula gelmesi beklenir. Diğer yandan ailenin, ilk değer öğreticisi olarak görülmesi, onun sosyallik ilkesiyle de örtüşmektedir (Akbaş, 2004; Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2007; Francis ve Archer, 2005; Önür, 2004). Bu yönüyle aile, değer eğitiminde ilk öğrenmelerin gerçekleştiği ve okul döneminde ise planlı olarak yapılan değer eğitiminin pekiştirildiği yerdir (Hökeleki, 2011). Aile, değer eğitiminin başlangıç noktası olduğu için bireyin değerlere ilişkin öğrenmeleri

kritik dönemlere rast gelir. Sonuç olarak; aile, eğitim kurumları, uzak ve yakın çevre değer eğitimde etkin bir rol oynar (Akt. Aydın ve Gürler, 2012).

Bireyin, kendi bilişsel ve duygusal değer yargılarını bağımsız olarak yönetebilmesi değer eğitiminin temel amaçlarından birisidir. Bireyin ailede öğrendiği ve devam ettirdiği değer eğitimi, yaşamı boyunca bireye rehberlik edecek ve okul ortamındaki birçok öğrenme hedefini destekleyecektir (Hökeleki, 2011). Aile içinde öğrenilen temel değerler; sorumluluk, dürüstlük, paylaşma, saygı, sevgi, hoşgörü ve işbirliğidir. Aile ortamında kazanılan bu değerler çocukların çevre ile olan iletişim ve etkileşiminde de önemli rol oynar (Neslitürk, 2013). Ayrıca bu değerlerin öğretim müfredatlarında doğrudan verilecek değerler arasında olduğu da belirtmek gerekir.

Kaynak: UNESCO (2002: 13)

Şekil 1'e bakıldığında, değer kazanma sürecinde ilk olarak aile değerlerinin sonrasında ise bireyin hayatına farklı çevrelerin girmesiyle beraber okul, din, işyeri-toplum, ulusal, insani ve evrensel değerlerin kazanıldığı görülmektedir (UNESCO, 2002). Birey, çevresindeki insanlara karşı nasıl davranması gerektiğini, karşılaşılabileceği sorunlarla nasıl başa çıkabileceğini aile içindeki etkileşim sürecinde öğrenir. Bu anlamda aile, zengin bir ilişki ve etkileşim ortamı içermesi bakımından, çocuk için toplumu en iyi şekilde temsil eden güçlü bir örnektir (Bilton, Bonnet, Jones, Lawson, Skinner, Stanworth, and Webster, 2002).

Aile birey için model oluşturup, değer öğretiminde etkili bir rol oynasa da (Semiz, 1998), birey aile içinde kazandığı değerleri geliştirip, değiştirip yerine yenilerini koyabilir. Bu duruma sebep olan ana unsur ise ailenin bireye rehberlik etme görevini etkileyen bazı

değişkenlerdir (Hökeleli, 2011). Ailede değer eğitime etki eden bu değişkenler aile içi ve aile dışı olabilir. Aslında bu değişkenlerin birey üzerindeki etkileri duruma göre olumlu veya olumsuz gerçekleşebilir. Aile içi değişkenler; ekonomik refah, eğitim düzeyi, kırsal veya kentsel yaşam, inanç, çekirdek aile- geniş aile olma durumu vb. olarak sıralanabilir. Aile dışı değişkenler ise; sosyal çevre, kitle iletişim araçları, okul, akran grupları olarak gösterilebilir. Aile, değer öğretimi sürecinde bireyin gelişimini (okulda veya sosyal çevrede) takip etmesi gereken kontrol mekanizması olarak görülebilir. Ebeveynlerin değer eğitimi sürecindeki aktifliği, bireyin karşılaşma olasılığı olan birçok problemin çözümünde bireye yardımcı olacaktır (Aydın ve Gürler, 2012; Dhall, 2008). Ailenin değer eğitimi sürecindeki aktif olma durumu ise yukarıda ifade edildiği gibi ekonomik refah, eğitim, kırsal-kentsel yaşam, inanç ve ailenin büyüklüğüne bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir (Aslan, 2000).

Söz konusu açıklamalar doğrultusunda bu araştırmanın amacı, aile içi özelliklerden biri olan ebeveyn eğitim durumunun, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin değerlere ulaşmasında ne gibi bir etkiye sahip olduğunu belirlemektir.

2.YÖNTEM

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Karasar'a (2002) göre, betimsel model geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Kaptan, 1999).

2.1Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzincan il merkezinde bulunan devlet ve özel ortaokullarında eğitim-öğretim gören ortaokul yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Erzincan genelinde yedinci sınıfa giden öğrenci sayısı 3050'dir. Merkezde öğrenim gören yedinci sınıf öğrenci sayısı ise 1560'dır. İl merkezi esas alındığında ulaşılabilir evren 1560'dır. %5'lik bir hata seviyesiyle örneklem 306 öğrenci olarak belirlenmiştir. 1000 ile 2500 arasındaki bir evren büyüklüğünde $p=0.05$ ve $q=0.05$ için %5 örnekleme hata payı dahilinde örneklem aralığının 278 ile 333 arasında olduğu ifade edilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu araştırma için belirlenen örneklem büyüklüğünün genellenebilirlik açısından uygun olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan 306 öğrencinin 134,'ü kız, 172'si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumları şöyle bir dağılım göstermektedir; anne eğitim düzeyi (ilkokul 115, ortaokul/lise 124, yüksekokul ve üniversite 59), baba eğitim düzeyi (ilkokul 61, ortaokul/lise 123, yüksekokul/üniversite 117)

2.2Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Babanın öğrenim durumu, Annenin öğrenim durumu, Ailedeki birey sayısı, Evin ısıtma düzeni, Ailenin ortalama aylık geliri, Babanın mesleği, Ailenin sahip olduğu eşyalar: buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, telefon, bilgisayar, ev, özel araba, yazlık ev, cep telefonu.

Öğrenci Değer Ölçeği:

Ölçek kendi içinde 5 farklı ölçekten oluşmaktadır. Her bir ölçek ise kendi içinde alt faktörlere sahiptir. Geleneksel değerler (ulusal güvenlik, yardımsever olmak, aile güvenliği, tutumlu olmak, güvenilir olmak, hayatın verdiklerini kabul) ölçeğinin güvenilirlik katsayısı .80 olarak

hesaplanırken, demokratik değerler (saygılı olmak, kibar olmak, hoşgörülü olmak ve işbirliği) ölçeği .76 , çalışma-iş değerleri (çalışkanlık, girişimcilik, azimli olmak ve sorumluluk) .69, bilimsel değerler (araştırmacı olmak, yaratıcı olmak, meraklı olmak, bilimsel olmak ve eleştirel olmak) .75 ve temel değerler (estetik, sağlıklı olmak, çevreyi ve temiz olma) ölçeği .76 olarak ortaya çıkmıştır. Ölçekler arasında belirlenen güvenirlik katsayıları .69 ile .80 arasında değiştiği görülmektedir.

2.3.Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak daha önceden hazırlanmış ve uygulanmış olan veri toplama araçlarıyla toplanan verileri analiz etmek için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik bilgilerinin değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları kullanılmıştır. İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin değerlere ulaşma düzeylerinin ebeveyn eğitim durumuna göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmıştır. Değişkenlere bağlı olarak veriler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı .05 seviyesinde test edilmiş ve anlamlılık için (p) değeri kullanılmıştır.

3.BULGULAR

Araştırmadan elde edilen veriler anne ve baba eğitim durumlarına göre incelenmiştir. Yapılan istatistik incelemesi neticesinde ulaşılan bulgular, tablo 1 ve tablo 2’de verilmiştir.

Tablo1: Baba Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Değerlere Ulaşma Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi

Faktörler	Değişkenler				F	p	Tukey	
	1	2	3	Toplam				
Hoşgörülü Olmak	N	61	123	117	4,164	,016*	2-3	
	$\bar{X}$	8,67	8,78	8,23				8,55
	Sd	1,41	1,39	1,69				1,53
Azimli Olmak	N	59	122	116	,263	,769		
	$\bar{X}$	18,15	17,90	17,93				17,97
	Sd	2,11	2,38	2,00				2,18
Girişimci Olmak	N	59	121	116	,015	,985		
	$\bar{X}$	17,20	17,21	17,15				17,18
	Sd	2,85	2,34	2,40				2,47
Estetik	N	61	122	116	2,436	,089		
	$\bar{X}$	13,59	13,22	12,87				13,16
	Sd	1,81	2,27	2,07				2,11
Saygılı Olmak	N	61	122	115	,373	,689		
	$\bar{X}$	30,16	29,59	29,89				29,82
	Sd	4,93	4,32	4,06				4,34

1-İlkokul mezunu, 2-Ortaokul/Lise, 3-Yükseköğretim

Çalışma grubumuzda yer alan kişilerin ilkokul mezunu sayısı 59 ile 61, yükseköğretim mezunu sayısı ise 115 ile 117 arasında değerlere göre değişim göstermiştir. Tabloya göre

ilkokul mezunu olmayan kişi sayısı bulunmazken en fazla oranı ise 121 ile 123 kişi arasında değişim gösteren ortaokul/lise mezunları oluşturmaktadır.

Baba öğrenim durumlarına göre öğrencilerin “*hoşgörülü olmak*” değeri puan ortalaması ilkokul mezunu olanlar da ($\bar{X}=8,67$), ortaokul/lise mezunlarında ($\bar{X}=8,78$) ve yükseköğretim mezunlarında ise ($\bar{X}=8,23$)’dür. Analiz sonucunda baba öğrenim durumunun öğrencilerin azimli olmak, girişimci olmak, estetik ve saygılı olmak değerlerine ulaşmasında farklılığa yol açmadığı görülürken, öğrencilerin “*hoşgörülü olmak*” değerinde farklılığa neden olduğu yapılan varyans analizi sonucunda anlaşılmıştır ($F_{(2-301)}=4,164$, $p<.05^*$). Bu sonuç ile öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre hoşgörü değeri kapsamında farklı düşünce ve fikirleri anlayışla karşılayabilme ile kendini başkasının yerine koyma davranışlarına sahip olabilme oranlarının farklılaştığı anlaşılmıştır. Farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla tukey testi yapılmıştır. Ortaokul/lise mezunları ile yükseköğretim mezunu babaya sahip olan öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler, ortaokul/lise mezunu ebeveynlere sahip olan çocukların yüksek öğretim mezunu ebeveynlere sahip çocuklara göre hoşgörü değerine daha yakın olduklarını göstermektedir.

Tablo2: Anne Öğrenim Durumuna Göre Öğrencilerin Değerlere Ulaşma Düzeyine İlişkin Tek Yönlü Anova Testi

Faktörler		Değişkenler			Toplam	F	p	Tukey
		1	2	3				
Hoşgörülü Olmak	N	115	124	59	298	1,024	,382	
	$\bar{X}$	8,74	8,41	8,44	8,55			
	Sd	1,47	1,74	1,37	1,57			
Azimli Olmak	N	113	123	58	294	2,495	,060	
	$\bar{X}$	18,13	17,60	18,43	17,95			
	Sd	2,09	2,48	1,68	2,23			
Girişimci Olmak	N	112	123	58	293	,414	,743	
	$\bar{X}$	17,07	17,05	17,48	17,15			
	Sd	2,62	2,61	2,47	2,58			
Estetik	N	114	124	58	296	3,159	,025*	1-2 2-1
	$\bar{X}$	13,57	12,83	13,05	13,14			
	Sd	1,89	2,10	2,37	2,15			
Saygılı Olmak	N	115	124	56	295	1,915	,127	
	$\bar{X}$	30,26	29,27	30,36	29,81			
	Sd	3,69	4,97	4,81	4,50			

1-İlkokul mezunu, 2-Ortaokul/Lise, 3-Yükseköğretim

Anne öğrenim durumuna göre öğrencilerin değerlere ulaşma düzeyini belirleyen çalışma grubumuzda, ilkokul mezunu sayısı 113 ile 115, yükseköğretim mezunu sayısı 56 ile 58 arasındadır. Tablo 2’ye göre ortaokul/lise mezunu kişilerin oranı 123-124 olarak belirlenmiştir.

Anne öğrenim durumlarına göre öğrencilerin “*estetik*” değeri puan ortalaması ilkokul mezunu olmayanlar da ($\bar{X}=12,00$), ilkokul mezunlarında ($\bar{X}=13,57$), ortaokul/lise mezunlarında ($\bar{X}=12,83$) ve yükseköğretim mezunlarında ise ($\bar{X}=13,05$)’dir. Analiz sonucunda anne öğrenim durumunun öğrencilerin hoşgörülü olmak, azimli olmak, girişimci olmak ve saygılı

olmak değerlerine ulaşmasında farklılığa yol açmadığı görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim durumlarının “*estetik*” değerinde farklılığa neden olduğu yapılan varyans analizi sonucunda anlaşılmıştır ($F_{(2-303)}=3,159$, $p<.05^*$). Bu bulgu ile öğrencilerin anne öğrenim durumuna göre estetik değeri ile ilgili istenilen davranışlarına sahip olabilme oranlarının farklılaştığı anlaşılmıştır. Farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan tukey testi ortaokul/lise mezunları ile ilkökul mezunu anneye sahip olan öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermiştir. Bu veriler, ilkökul mezunu olan ebeveynlere sahip olan çocukların, ortaokul mezunu ebeveynlere sahip çocuklara göre estetik değerine daha yakın olduklarını göstermektedir.

4.SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya konu olan, hoşgörülü olmak, azimli olmak, girişimci olmak, estetik ve saygılı olmak değerleri ebeveyn eğitim durumlarına göre iki ayrı tablo şeklinde yorumlanarak sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular; ebeveyn eğitim durumuna göre öğrencilerin bazı değerlere ulaşma düzeylerinin farklılaştığını göstermektedir. Bu farklılık anne eğitim düzeyinde estetik değerinde anlamlı çıkarken; baba eğitim düzeyinde ise hoşgörülü olmak değerinde anlamlı çıkmıştır. Hoşgörü ve estetik değerlerinde gözlenen anlamlı farklılık yükseköğretim mezunu anne-babaların aleyhine görülmektedir. Diğer değer ifadelerine yüklenen puanlar incelendiğinde de benzer bir durum olduğu görülmektedir. Değere ulaşma düzeyi açısından ebeveyn eğitim düzeyi ilkökul –ortaokul ve lise düzeyinde olanların, yükseköğretim mezunu ebeveynlere sahip olan çocuklara göre daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmektedir.

Aslında eğitim düzeyi yükseldikçe bireye ve toplumsal değerlere verilen önemin artması beklenmektedir. Eğitimin amaçları ve tanımı incelendiğinde bu beklenti açık bir şekilde görülebilir (MEB, 2005). Değer eğitimi sürecinde ailenin oynadığı role ilişkin, öğrenci ve öğretmenlerle görüşme yoluyla yapılan bir çalışmada da ailenin önemine dikkat çekilmiştir (Kuş, 2009). Ancak yapılan çalışmaların sonuçlarının tam olarak bu durumu desteklemediği görülmektedir. Keskin, Öksüz, Gelen ve Yılmaz (2012) tarafından yapılan araştırmada; ebeveyn eğitim durumu, sosyo-ekonomik bir değişken olarak ele alınmış, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe özsayıgı düzeyinin arttığı ancak saygı ve dürüstlük değeri düzeylerinin düştüğü görülmüştür.

Aladağ (2009), tarafından yapılan ve değer eğitim yaklaşımlarının kullanıldığı bir uygulama çalışmasından elde edilen sonuçlar ise şu şekilde değerlendirilmiştir. Bireylerin, sorumluluk değerine ulaşma düzeyi son test puanlarında, lise mezunu ebeveynler ile ilkökul mezunu ebeveynler arasında lise mezunları lehine anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır. İki farklı çalışmadan farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu çalışmadan elde edilen sonucun da eğitim düzeyi daha düşük olan ebeveynlerin lehine olduğu görülmektedir. Ailenin eğitim düzeyinin yanında, değer eğitimine etkisi olabilecek farklı ailesel değişkenlerden de bahsetmek sanırım durumu açıklamak adına faydalı olacaktır. Ebeveynlere ait bazı özellikler çocuk yetiştirme tarzlarını da etkileyebilmektedir. Ebeveynlerin sahip olduğu tutum, değer, ilgi ve inançlar; bakım ve eğitim davranışlarını da doğal olarak etkiler. Bu davranışlar çocuğun davranışlarını biçimlendirmeyi gerçekleştirirken, gelecekteki davranışları üzerinde de etkili olur (Yeşilyaprak, 1993). Ailenin çocuğa ilgisi, çocuk için ayrılan zaman, iş hayatı, ekonomik refah, ebeveynlerin yetiştirilme tarzları gibi durumlar aile ile ilgili diğer değişkenler olarak sıralanabilir. İyi bir eğitime sahip olmak ebeveynler için istenen bir durumdur. Ancak ebeveynlerin çocuklarına vakit ayırmasını ve

onlarla ilgilenmesini, ebeveynlerin sahip olduğu diplomalara göre bir sıraya koymak da yanlış bir değerlendirme olabilir.

Ebeveynlerin eğitim düzeylerine bağlı olarak, değer eğitimi konusunda yetersiz kalması ya da beklenen farkı oluşturamaması, akran grubunun veya sosyal çevrenin birey üzerindeki etkilerini arttırabilir. Akran ilişkileri benzer geçmiş, değer, yaşantı, yaşam tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan kişiler arasında karşılıklılık ve devamlılık gösteren etkileşimlerin bütünüdür (Gülay, 2009). Akran ilişkileri sosyal gelişim açısından; sosyal becerilerin, değerlerin, kuralların, toplumsal rollerin öğrenilmesini ve uygulanmasını sağlayacak ortamların oluşmasını desteklemektedir (Özaydın, 2006). Bu noktada düşünmemiz gereken en önemli önerme; eğitim veya değer eğitimi; okul, aile ve sosyal çevre tarafından eşit oranda desteklenmelidir. 21. Yüzyılın sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel şartları ele alındığında, çocuğun çevresindeki insanların kişisel özellikleri, genel davranışları ve tavırları, çocukla olan iletişimi, çocuğa yakınlığı, çocuğun etkileşime girdiği kişi sayısı değer eğitimine etki eden unsurlardandır (Günindi, 2010).

Ailenin, akran gruplarının ve sosyal çevrenin yanında değer eğitimi sürecine etkisi olabilecek bir diğer faktörün ise medya olduğu söylenebilir. Belli bir zamana kadar hiçbir sistemin ya da teknolojinin ulaşamayacağı kadar insana aynı anda ulaşmak kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Bu durum medyaya çok büyük görev ve sorumluluk yüklemektedir. Medyanın toplumsal değerlerin dışına çıkıp kendi sanal dünyasını oluşturması ve etik anlayışını sarsıcı yayınlar yapması mümkün olduğu gibi etik sınırlar çerçevesinde toplumsal değerlerle çatışmayan, toplum yapısı dinamiklerini göz ardı etmeyen yayınlar yaparak sağlıklı bir toplum oluşturma imkânına da sahiptir (Ceylan, 2012). Televizyonda toplumun tüm yaş gruplarına yönelik yayınlar yapılmaktadır. Bu yayınların çocukları etkilediği bir gerçektir. Genellikle çocukları hedef alan programlarda “eğlendirirken eğitir” ilkesi geçerlidir. Kaynaklar televizyonu insanların toplumsallaşmasını sağlayan, çocuklara küçük yaşta bilgi veren, sözcük bilgisini genişleten, değerleri farklı şekillerde yansıtan önemli bir araç olarak göstermektedir (Güler, 1989). Burada medyanın eğitici yönünün var olduğunu da söylemek mümkündür. Ancak günümüzde medyanın belli kriterlerle yayın yaptığını söylemek zordur. Ölçsüz ve kuralsız yayınların çocuklar üzerinde bırakacağı etkiler düşünüldüğünde, ebeveynlerin birey ve medya araçları arasında sıkı bir takipçi olması gerekliliği ortaya çıkıyor. Aslında eğitilmiş ebeveynlerden beklenen rol biraz da bu noktada ortaya çıkıyor. Tüm ebeveynlerin iyi bir medya okuryazarı olmasını beklemek zordur. Eğitilmiş ebeveynlerin medya konusunda daha bilgili ve bilinçli olması daha makul bir beklentidir. Bu noktada yapabileceğimiz değerlendirme; ebeveyn olarak iyi bir eğitime sahip olmak yeterli değildir, iyi bir eğitime sahip olmanın gerektirdiği davranışları gösterebilmek yeterli olmalıdır.

Sonuç olarak açıklamalar ışığında ebeveynlerin eğitim durumlarının çocukların değerlere ulaşma düzeyine etkisinin daha detaylı incelenmesi; nicel ve nitel araştırmalarla desteklenmesi gerektiği söylenebilir. Değerlerin temelini ilk olarak ailede atıldığı kabul edilirse ailenin değer eğitimine yönelik tutumu ve değer algısının incelenmesi öğrencilerin okulda kazanması hedeflenen değerlere ulaşmasında faydalı olabilir. Bu amaçla ailenin sahip olduğu bütün özellikler incelenerek bir değerlendirme yapılması daha makul görülmektedir.

KAYNAKÇA

ALADAĞ, S. (2009) “İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi”, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- AKBAŞ, O. (2004) “Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim ikinci kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ASLAN, N. (2000) “Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimi (Öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaştırmalı bir araştırma)”, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları,3, İzmir.
- AYDIN, M. (2011) “Değerler, işlevleri ve ahlak”, Eğitime Bakış, 1:7, 19. 39-45.
- AYDIN, M.Z., AKYOL GÜRLER, Ş. (2012). Okulda Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- BİLTON, T. , BONNETT, K., JONES, P., LAWSON, T., SKINNER, D., STANWORTH, M., WEBSTER, A. (2002) “Introductory Sociology”, 4 th ed., Basingstoke: Palgrave Macmillian.
- CEYLAN, Y. (2012) “Toplumsal Değerler ve Medya Etiği”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4 (7), 45-58.
- DİLMAÇ, B., KULAKSIZOĞLU, A. ve EKŞİ, H. (2007) “Values education program on a group of science high school students”, Educational Sciences: Theory & Practice, 7, 1241-1262.
- DİLMAÇ, B. ve EKŞİ, H. (2007) “Değerler eğitiminde temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar”. İlköğretmen Eğitimci Dergisi, 14, 21-29.
- DOĞANAY, A.(2006) *Değerler Eğitimi*. (Ed. C. Öztürk). “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım”, (3.basım). Pegem-AYayıncılık: Ankara, 255-286.
- DHALL, D.C. (2008) “*Role of Family Environment and Value Education for Student development*”, Kalpaz Publications.
- FRANCİS, B., & ARCHER, L. (2005) “British-Chinese pupils’ an parents’ construction of the value of education”, British Educational Research Journal, 31, 89-108.
- GÜLAY, H. (2009) “*Okulöncesi Dönemde Akran İlişkileri*”, Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- GÜLER, D. (1989) “Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film”, Kurgu. Açık Öğretim Fakültesi, İletişim Bilimleri Dergisi, Sayı:5.
- GÜNİNDİ, Y. (2010) “Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocuklarının sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- HÖKELEKİ, H. (2011) “*Ailede, Okulda ve Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*”, Timaş Yayınları: İstanbul.
- KARASAR, N. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 11. Baskı. Nobel yayınları. Ankara.
- KAPTAN, S. (1999). Bilimsel araştırma teknikleri. Ankara: Gazi.
- KESKİN, Y., ÖKSÜZ, Y., GELEN, İ. ve YILMAZ, H. B. (2012) “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bazı evrensel değerleri kazanım düzeylerinin karşılaştırılması (Samsun ili örneği)”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(2), 351-374.
- KUŞ, D. (2009) “İlköğretim Programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. Sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin

görüşlerine göre incelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Ankara(<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen> erişim tarihi: 10.02.2017)

NESLİTÜRK, S. (2013) “Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZAYDIN, L. (2006) “Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının özel gereksinimi olan ve olmayan okul öncesi çocuklarının sosyal etkileşimlerine etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ÖZENSEL, E. (2003) “The sociological relevance of values”. *Journal of Values Education*, 3, 217-239.

ÖNÜR, N. (2004) “Modernleşme sürecinde okul aile ve medya kavşağında toplumsal değerler”, Uluslararası “*Değerler ve Eğitimi*” Sempozyumu’nda sunulan bildiri, Ensar Vakfı Genel Merkezi, Süleymaniye caddesi No:11, Süleymaniye, İstanbul.

SCHWARTZ, S. H.(1992) “Universal in the content and structure of values: Theory and empirical test in 20 countries”. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.

SEMİZ, C. (1998) “Aile içi ilişkiler ve çocuk”, *III. Aile Şurası Tebliğleri*, T.C. Devlet Bakanlığı, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.

UNESCO (2002) “Learning to be. A holistic and integrated approach to values education for human development”, A UNESCO-apnieve Sourcebook 2, Thailand.

YAZICIOĞLU, Y., ERDOĞAN, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

YÖRÜKOĞLU, A. (1983) “*Çocuk Ruh Sağlığı*”, Özgür Yayınları: İstanbul.

YEŞİLYAPRAK, B. (1993) “Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma”, *G. Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi*, 3 (3), 3-16.